

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA MEDIEVALĂ TIMPURIE DE LA BUCUREȘTI-MILITARI «CÂMPUL BOJA»

dr. Mircea Negru

În campania arheologică din anul 2002, la București-Militari Câmpul Boja au fost continuate cercetările în secțiunea S. 40 deschisă în anul 2001 (fig. 1:1) și a fost efectuat un sondaj în sectorul C din partea de est a sitului arheologic¹. Săpăturile arheologice din cele două sectoare au condus la descoperirea unor urme de locuire din epoca bronzului, La Tène-ul geto-dacic (secolele III-II a.Chr.), secolele III, IV-V și V.

Bordeiul B. 25

Cea mai semnificativă descoperire din aceasta campanie arheologică este bordeiul B. 25, datat în secolul al V-lea p.Chr. El a fost surprins în cadrul secțiunii S. 40, în carourile c. 8–9 (fig. 1:2). Pentru cercetarea sa integrală a fost deschisă caseta C.18. Martorul inițial de 0,50 m dintre casetă și secțiunea S. 40 a fost demontat ulterior (fig. 2).

În secțiunea amintită stratigrafia este următoarea: 0/0,20 m - strat de pământ cenușiu vegetal; 0,20/0,32 m - strat cenușiu (sec. III și V); 0,32/0,45 m - strat cenușiu-negricios (epoca bronzului); 0,50/0,72 m - strat castaniu steril arheologic.

Bordeiul avea o formă aproximativ pătrată. Lungimea sa era de 3,60 m, iar lățimea de 3,35 m. Intrarea era pe colțul din vest, argument în acest sens fiind devierea în exterior a laturii respective. Un alt argument ar putea fi lentilele de pământ de culoare castaniu-gălbuie ce înconjoară laturile de nord și vest, cu excepția zonei în care se constată devierea laturii vestice. Aceste pete de lut castaniu-gălbui au fost sesizate de la adâncimea de 0,25 m, iar planul locuinței de la 0,30/0,32 m.

Podeaua neamenajată se afla la adâncimea de 0,68/0,72 m de la nivelul actual de călcare, respectiv la 0,36/0,40 m de la nivelul din epocă.

În interiorul bordeiului au fost surprinse două cuptoare menajere, corespunzătoare a două faze de utilizare.

Cuptorul nr. 1 era în formă de potcoavă, fiind scobit într-un bloc de lut din colțul de est al locuinței. La interior, lungimea maximă a vetrei sale era de 0,66 m, iar lățimea maximă de 0,43 m. Grosimea vetrei era de 4,5–5,0 cm, iar a peretelui cuptorului de 3,8/

¹ Pentru informații cu privire la istoricul cercetărilor și bibliografia sitului a se vedea M. Negru, *Descoperiri arheologice din secolele III și V la București-Militari Câmpul Boja*, în București - Materiale de Istorie și Muzeografie, 16, București, 2002, p. 63.

4 cm. Vatra avea o crustă albicioasă groasă de 1–2 mm. Peretele cuptorului s-a păstrat doar pe o înălțime de 2 cm, acesta fiind dezafectat la sfârșitul primei faze de utilizare a locuinței. La aproximativ 0,50 m vest, în zona lutului cruțat, au fost găsite mai multe fragmente de calcar ce pot fi puse în legătura cu construcția acestui cuptor. Deasupra cuptorului nr. 1, după dezafectare a fost depus un strat de pământ castaniu steril arheologic, gros de 5–6 cm. Deasupra sa a fost amenajată o pantă pe care era evacuată cenușa din cuptorul nr. 2.

Cuptorul nr. 2 era rotund-oval, fiind scobit în peretele sudic al bordeiului. Lungimea sa era de 1,20 m, lățimea de 1,02 m, iar înălțimea de 0,34 m. Grosimea peretelui ars era de 2 cm. Vatra sa era la adâncimea de 0,58/0,60 m, cu 10–12 cm deasupra vetrei cuptorului nr. 1.

În colțul de sud-vest al bordeiului a apărut o mică groapă tronconică, ce comunica în partea sa inferioară cu bordeiul (fig. 2). Diametrul său din partea superioară avea 0,48–0,50 m, iar cel din partea inferioară măsura 0,60–0,63 m. Adâncimea sa era de 0,68 m, de la nivelul actual de călcare. Materialul arheologic descoperit în această groapă consta în 13 fragmente ceramice din pastă grosieră de culoare cărămiziu-gălbuie și fragmente de lemn ars.

Interpretarea acestei gropi ca fiind una de stâlp, în sensul propriu al termenului, este facilă dar nu este singura posibilă. Adâncimea sa mică și faptul că ea comunica la baza sa cu bordeiul, ne-ar putea determina să credem că în respectiva zonă s-a încercat construirea celui de al doilea cuptor, operațiune abandonată ulterior. În sfârșit, micile aglomerări compacte de chirpici din colțul de vest și de pe latura de nord ale bordeiului (fig. 2), ar putea indica un sistem de construcție cu stâlpi la interior, care se sprijineau doar pe podeaua locuinței.

Materialul arheologic recoltat constă în fragmente ceramice, oase de animale, lemn ars, lut ars și calcar.

Ceramica de culoare cărămiziu-gălbuie din pastă modelată cu mâna predomină în proporție de aproximativ 58,3%². În cadrul acesteia distingem fragmente de vase din pastă grosieră ce conține fragmente ceramice pisate (15,83%), semigrosieră compactă (35,83%) și semigrosieră cu nisip și pietricele (6,66%).

Ceramica de culoare cărămiziu-gălbuie din pastă grosieră poroasă cuprinde fragmente din partea mijlocie, respectiv buza unui vas (fig. 3:3), precum și un fragment de tavă mare pătrată (fig. 3:7). Un vas cu buza răsfrântă, asemănător fragmentului prezentat mai sus, a fost descoperit în cadrul necropolei de tip Sântana de Mures-Cerneahov de la Spanțov³.

Ceramica de culoare cărămiziu-gălbuie din pastă semigrosieră cuprinde fragmente dintr-un vas piriform cu buza aproximativ verticală (fig. 3:1), un fragment din partea inferioară a unui vas piriform (fig. 3:4), două fragmente ale unor vase cu buza ușor răsfrântă decorată cu triunghiuri (fig. 3:5, 6) și un fragment de tipsie (fig. 3:8).

² A fost luat în considerare numărul total de fragmente ceramice descoperite.

³ B. Mîtreș, C. Preda, Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia, București, 1966, p. 197, fig. 253:6.

Fragmentul de vas piriform cu buza verticală are analogii în așezarea de la Cireșanu⁴ și în necropola nr. 1 de la Bratei⁵. Decorul cu creștături pe buză a fost întâlnit în cadrul necropolei de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Independența⁶, cât și în așezarea de la Cireșanu⁷.

Ceramica de culoare cărămiziu-gălbuie din pastă semigrosieră cu nisip și pietricele este prezentă prin baza unui vas (fig. 3:2).

Ceramica din pastă modelată la roată reprezintă 41,7% și este de două tipuri, fină (31,71%) și zgrunțuroasă (9,99%). În cadrul ceramicii fine predomină specia de culoare cenușie (12,5%), ce prezintă uneori un slip negricios (7,5%). Ceramica fină de culoare cărămizie reprezintă 11,67%.

Ceramica fină de culoare cenușie este prezentă prin fragmente de străchini (fig. 4:4, 6), vase cu buza răsfrântă (fig. 4:2) sau cu corp bitronconic (fig. 4:7). Fragmentul de vas cu buza răsfrântă are analogii în cadrul așezării de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Iași-Fabrica de cărămizi⁸.

Ceramica fină cenușie cu slip negricios cuprinde fragmente de la o amforă (fig. 4:1) și un fragment de vas cu baza inelară (fig. 3:9).

Fragmentele de amforă au analogii în cadrul descoperirilor de la Cireșanu⁹ și Bratei¹⁰, datate la sfârșitul secolului al IV-lea și în prima jumătate a secolului al V-lea, respectiv în a doua jumătate a secolului al IV-lea și prima jumătate a secolului al V-lea.

Ceramica fină de culoare cărămizie deschisă cuprinde un fragment de vas cu gât cilindric (fig. 4:9) și un fragment din gura unui ulcior (fig. 4:5).

Ceramica zgrunțuroasă cenușie reprezintă 4,16% din total și este reprezentată prin două buze de oale (fig. 4:8, 10) și baza unui vas (fig. 4:3). Oale asemănătoare au fost descoperite în necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Spantov¹¹, iar în secolele IV-V la Cireșanu¹² și Bratei¹³.

Ceramica zgrunțuroasă cărămizie conține fragmente ce provin din partea mijlocie a unor vase și reprezintă aproximativ 5,83%.

În interiorul bordeiului a fost descoperită și o cute din piatră (fig. 4:11).

⁴ V. Teodorescu, D. Lichiardopol, M. Peneș, V. Sandu, *Așezarea daco-romană de la Cireșanu*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, București, 1992, II, p. 415, fig. 14:27.

⁵ L. Bârză, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV-V (Cimitirul de la Bratei)*, București, 1973, pl. XVIII:6.

⁶ *Ibidem*, fig. 253:9.

⁷ V. Teodorescu, D. Lichiardopol, M. Peneș, V. Sandu, *op.cit.*, p. 414–415, fig. 7:10; 14:27.

⁸ I. Ioniță, *Așezarea de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Iași-Fabrica de cărămizi*, *Arheologia Moldovei*, VII, 1972, p. 279, fig. 21:3.

⁹ V. Teodorescu, D. Lichiardopol, M. Peneș, V. Sandu, *op.cit.*, p. 409, 413, fig. 7:19.

¹⁰ L. Bârză, *op.cit.*, p. 95, pl. IX:3.

¹¹ B. Mitrea, C. Preda, *op.cit.*, p. 197, fig. 254:1, 3.

¹² *Ibidem*, p. 406, fig. 16:13; p. 413, fig. 7:6.

¹³ L. Bârză, *op.cit.*, pl. XVIII 11 pl. XVIII:8.

Concluzii

Bordeiul B. 25 poate fi atribuit fazei I a culturii Ipotești-Cândești și datat în prima jumătate a secolului al V-lea. Argumente în acest sens sunt: prezența ceramicii asemănătoare celei din secolul al IV-lea¹⁴ asociată cu cea specifică secolelor următoare¹⁵, precum și formele ceramicii cenușii zgrunțuroase¹⁶. Pe de altă parte, cuptoarele menajere și tavița nu sunt specifice culturii Sântana de Mureș-Cerneahov¹⁷ sau sfârșitului secolului al IV-lea, ci perioadei următoare¹⁸.

Locuința prezentată confirmă existența la București-Militari "Câmpul Boja" a unei așezări din secolul al V-lea, din aceeași perioadă fiind bordeiul B. 24 descoperit în campania arheologică din anul 2001¹⁹.

Descoperirile arheologice din secolul al V-lea de la București-Militari "Câmpul Boja" reprezintă contribuții la cunoașterea acestei perioade pe teritoriul României și, în același timp, deschid calea revalorificării descoperirilor anterioare, inclusiv cele de pe teritoriul Bucureștilor, date larg în secolele V-VII.

SUMMARY

During the latest archaeological campaign from 2002, pits were discovered from the early and 4th-5th centuries AD, a Late Iron Age context, and a dwelling from the first half of the 5th century AD. Also, fragments of pottery were found dated from the Bronze Age.

The most important discovery is dwelling no. 25. It has a rectangular plane with rounded corners. In one corner were discovered two kitchen kilns that were successively used. The archaeological material consists of hand-made and wheel-made pottery, burnt clay and wood, few animal bones, and calcite. The pottery analogies are the arguments to date this dwelling in the first half of 5th century AD.

Figures Explanation

Figure 1. Dwelling no. 25. 1. Trench no. 40. 2. Dwelling no. 25.

Figure 2. Plane of dwelling no. 25.

Figure 3. 1–9. Archaeological materials discovered inside of the dwelling no. 25.

Figure 4. 1–11. Archaeological materials discovered inside of the dwelling no. 25.

¹⁴ I. Ioniță, *op.cit.*, p. 276.

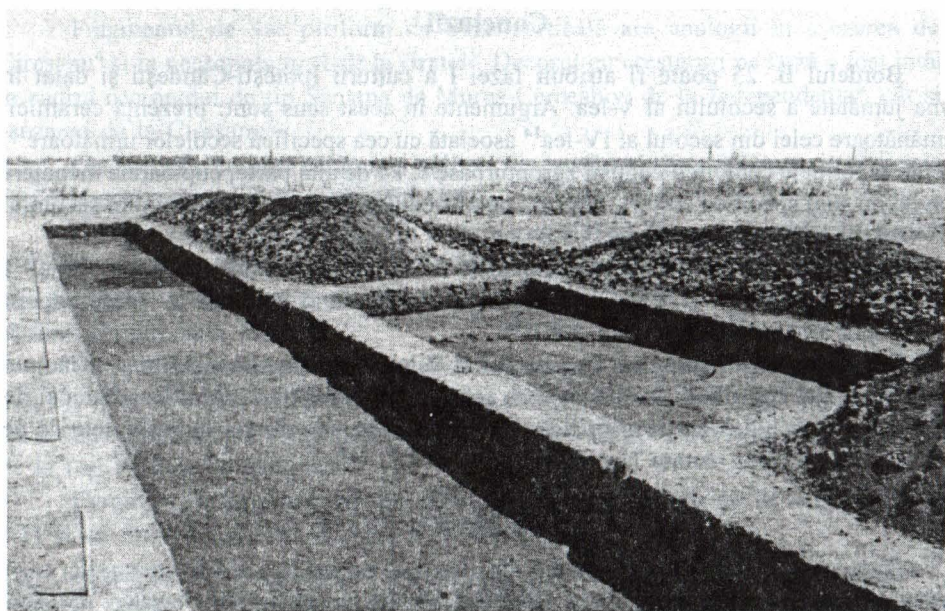
¹⁵ L. Bârză, *op.cit.*, p. 301.

¹⁶ A se vedea notele de mai sus.

¹⁷ I. Ioniță, *Contribuții cu privire la cultura Sântana de Mureș-Cerneahov*, *Arheologia Moldovei*, IV, 1966, p. 195, 206.

¹⁸ V. Teodorescu, D. Lichiardopol, M. Pezeș, V. Sandu, *op.cit.*, p. 390.

¹⁹ M. Negru, *op.cit.*, p. 63–71.

1

2

Figura 1. 1. Secțiunea S. 40. 2. Bordeii B. 25.

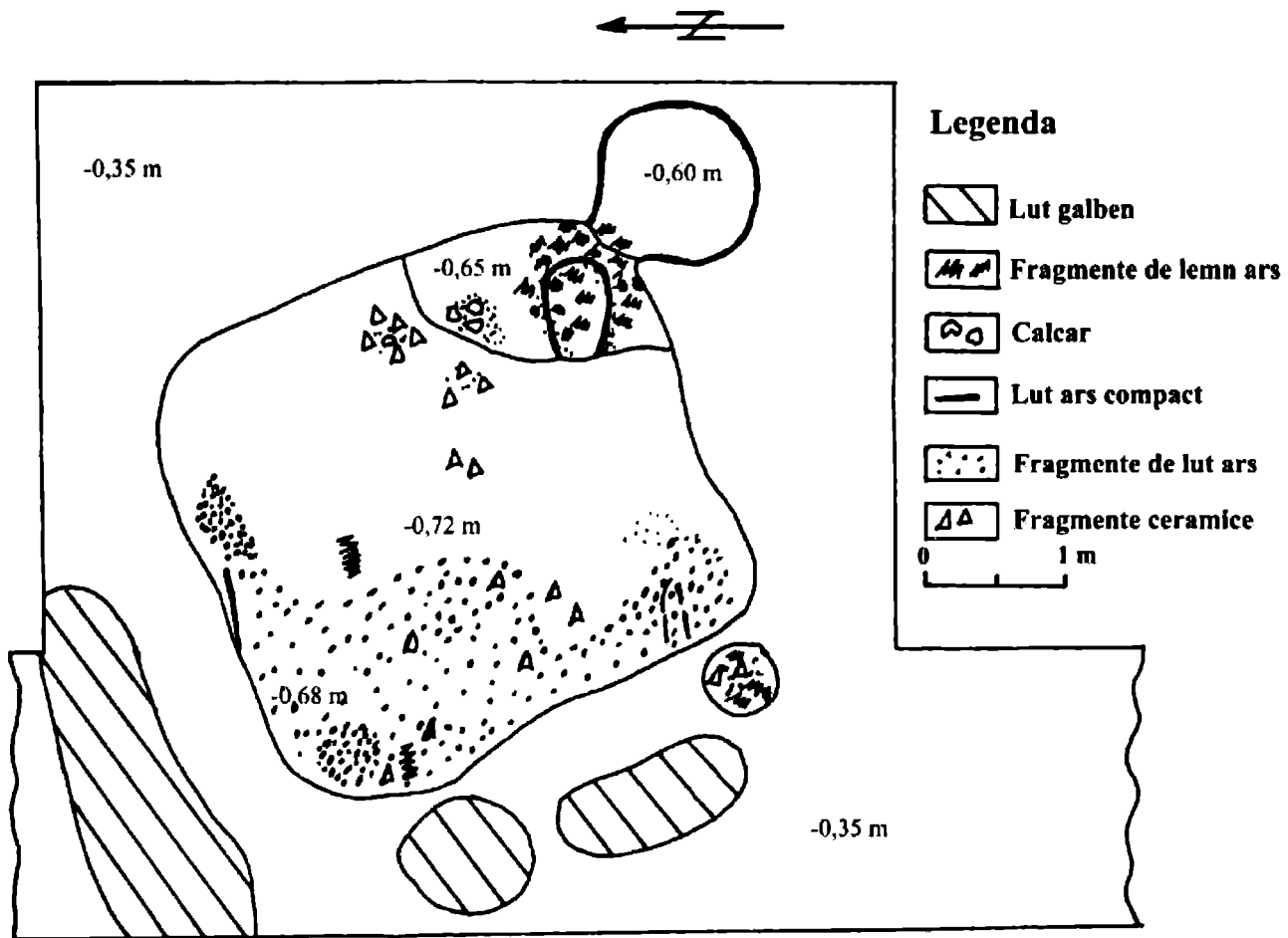

Figura 2. Planul bordeiului B. 25.

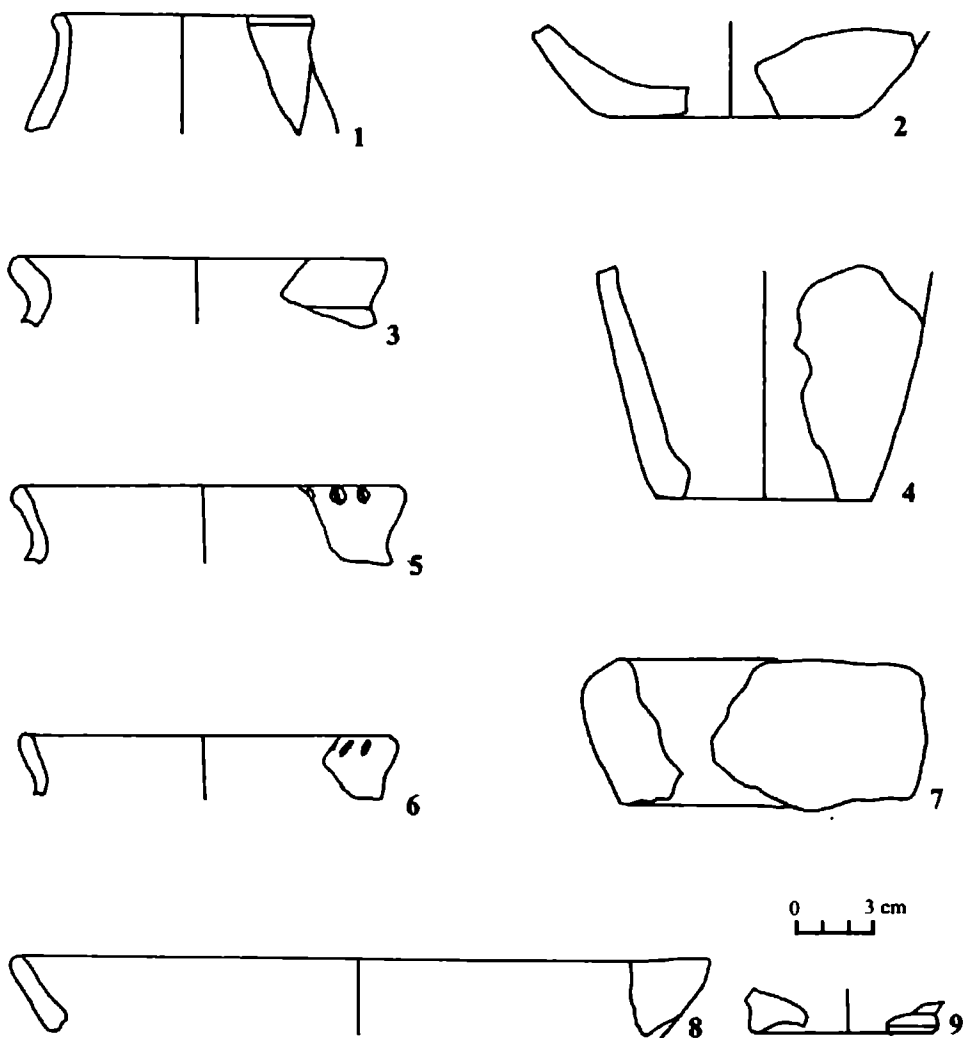

Figura 3. 1-9. Materiale arheologice descoperite în bordeiul B. 25.

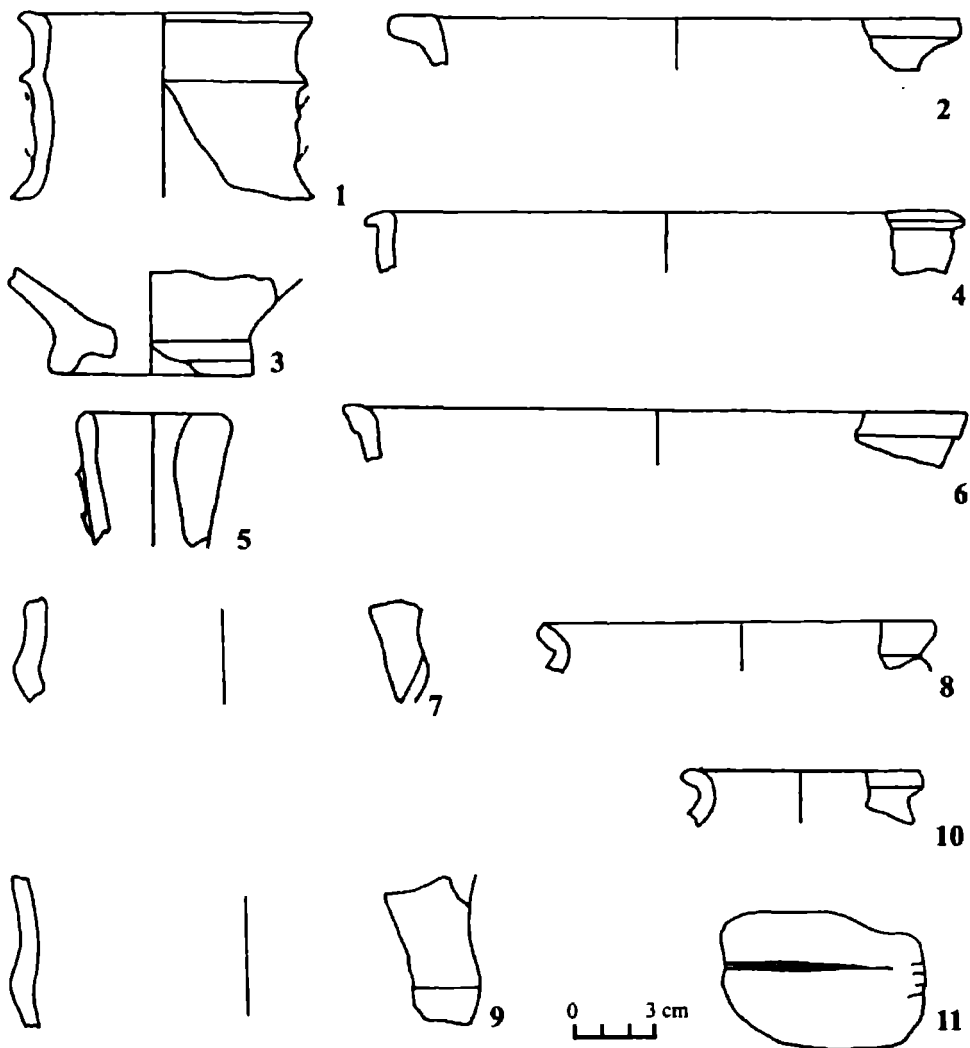

Figura 4. 1-11. Materiale arheologice descoperite în bordeiul B. 25.